

Галаба Златкова-Гареска
Претседател на ФИЦЕ Македонија

Домувањето на децата без родители и родителска грижа по напуштање на институциите

Фице Македонија, како дел од мрежата на ФИЦЕ Југоисточна Европа, е постојана членка на ФИЦЕ ИНТЕР - Интернационална организација за комуникација и едукација, која дава свој придонес за правилниот развој на децата кои растат и се развиваат надвор од природните семејства.

Заради остварување на својата цел, ФИЦЕ ИНТЕР, во соработка со СОС ИНТЕРНАЦИОНАЛ и ИФКО - интернационал, во 2008 година донесе Програма за квалитетен живот на децата кои се сместени во институции, насловена како Програма Q4Children. Оваа Програма е работена долги години за потребите на децата сместени во институции и е дистрибуирана во сите ФИЦЕ секции во целиот свет, со цел подобрување на квалитетот на живеење на децата без семејна грижа и заштита. Фице Македонија, заедно со СОС Македонија ја преработи оваа Програма за потребите на оваа категорија деца и истата ја достави до Министерството за труд и социјална политика, како и Заводот за социјални дејности, со цел истата Програма да биде имплементирана во стандардите и условите за живеење на децата во институциите во РМ.

Република Македонија во однос на обезбедување на домување на децата без родители и родителска грижа по напуштање на социјалните институции, има голем успех во Регионот. Во изминатиот период, како социјална држава, Република Македонија според своите развојни програми, успеа да изгради повеќе социјални станови во државата и да го реши станбеното прашање за сите деца кои ја напуштиле институцијата во последните 15-20 години.

Меѓутоа, искуствата што како Организација ги стекнавме од нашите студиски посети од европските земји - особено од Кралството Холандија, укажуваат дека решавањето на овој проблем е на посуптилен начин. Европските стандарди упатуваат на фактот дека децата по напуштање на установата треба да ја сочуваат својата приватност, да припаѓаат на себе и своето ново-создадено семејство. Согласно Конвенцијата за човековите права, треба да се заштити достоинството на секој еден поединец, а особено на оваа категорија деца. Поаѓајќи од овие принципи, решавањето на овој проблем во европските земји е на локално ниво, и домувањето на децата кои се згрижени

од страна на државата имаат можност домувањето да го доживеат како чин на осамостојување, како чин на независност и вистинска интерграција во општеството. Станува збор за здрави општества, со трајни системски решенија во кои индивидуата има приоритет. Затоа, локалната власт, во своите програми ги има зацртано овие потреби на граѓаните и при секоја изградба на згради во нивниот регион, инвеститорот е должен за потребите на општината да отстапи еден стан, а за возврат, општината ги намалува општинските давачки. На овој начин, на решавањето на потребата од домување, за секое едно дете припаѓа по една посебна станбена единица во една зграда, во еден кварт од градот, каде негово опкружување се луѓе нормално вклопени во системот. На овој начин и детето го добива истото чувство, смета дека е целосно вклопено во системот и е рамноправен граѓанин во својата држава. Се избегнува заедничкиот начин на згрижување и се одбегнува заемното влијание од нивниот дотогашен колективен начин на живеење во институцијата. Така, децата се заштитени во нивната приватност и нивните новосоздадени семејства, не се изложени на влијанија од институционалниот живот кога стануваат брачни другари и родители. Се сочувува достоинството и се брише дел од нивното минато.

Република Македонија е на добар пат за реализирање на ваквото прифаќање на децата без родители и без родителска грижа по напуштање на институционалниот начин на живеење, бидејќи до сега, како форма на решавање на проблемот со домување на оваа категорија на деца од страна на централната власт, скоро сите деца ги згрижи и на истите им го реши станбеното прашање. Од друга страна, државата во Националната стратегија за децентрализација на власта има испланирано социјалната заштита до 2012 година да се симне на локално ниво и тогаш прифатот на децата би бил во рамките на локалната власт. Тогаш сигурно би се искористиле европските искуства и стандарди и децата би ги вдомувала поодделно, како деца кои државата ги изградила и кои заслужуваат свој третман во општеството, а не да припаѓаат во категоријата на социјални случаи.

За да се постигне потребното ниво на домување на децата без семејна грижа и заштита, треба да се направат сеопфатни анализи на досегашниот начин на решавање на станбеното прашање на оваа категорија деца, да се утврдат приоритетите, да се промени законската регулатива и да се изготват развојни програми за домување, во реализација на локалната власт.